

BEZPEČNOSTNÍ MANAGEMENT A ZNEUŽITÍ INFORMACÍ

Vilém Adamec, Věra Kosová

Abstrakt: Praxe často přináší otázku, jak postupovat při ochraně informací v rámci bezpečnostního managementu. Často je tato otázka převedena na dotaz, jak využít institutu zvláštních skutečností k ochraně výsledků řešení bezpečnostních úloh? Stať shrnuje některé právní a organizační souvislosti s tím spojené.

Klíčová slova: Bezpečnostní management, krizový management, ochrana informací, zvláštní skutečnost

1. Všeobecně

Orgánům veřejné správy, resp. orgánům krizového řízení, je zákonem o integrovaném záchranném systému, resp. zákonem krizovém řízení¹ uloženo za povinnost, aby:

- vedly přehled možných zdrojů rizik,
- prováděly analýzy ohrožení,
- odstraňovaly v rámci prevence nedostatky, které by mohly vést ke vzniku mimořádné události,
- rozhodovaly o činnostech ke zmírnění následků,
- rozhodovaly o činnostech k řešení mimořádných situací,
- organizovaly okamžité opravy nezbytných veřejných zařízení pro přežití obyvatelstva a k zajištění funkčnosti veřejné správy,
- vytvářely podmínky pro nouzovou komunikaci ve vztahu k jiným správním úřadům, obcím, právnickým a fyzickým osobám.

Tyto aktivity nutno vnímat v procesních souvislostech.² Pak lze připustit, že uvedené povinnosti naplňují znaky bezpečnostního managementu. V těchto souvislostech nutno rovněž přistupovat v předmětné oblasti k ochraně informací.

Informaci rozumíme jakýkoliv obsah nebo jeho část, v jakékoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního.³ Informace, která by v případě zneužití mohla vést k ohrožení

- života, zdraví, majetku, životního prostředí⁴ nebo
- podnikatelského zájmu právnické osoby

se označuje jako zvláštní skutečnost.⁵

¹ § 6 zákona č. 239/2000 Sb. a § 9 odst. 2 zákona č. 240/2000 Sb.

² Např. § 2 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb.

³ § 3 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb.

⁴ Přijmeme pro zpřehlednění tohoto textu ujednání, že slovní spojení „ohrožení života, zdraví, majetku a životního prostředí“ může být nahrazeno slovním spojením „ohrožení území“.

⁵ § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 462/2000 Sb.

Tato definice poměrně jasně vyjadřuje, co může být zneužitím informace ohroženo. Zneužití informace pak lze v obecné rovině vnímat jako takové její užití, které může vést nebo povede k poškození někoho nebo něčeho.⁶

Posouzení toho, zda konkrétní informaci nutno označit jako zvláštní skutečnost, je ponecháno na původci informace.

2. Zneužití informace

Možnost zneužití konkrétní informace je spojena s konkrétním obsahem informace a tím, že zneužitím má být zpravidla dosaženo maximální možné újmy na chráněných zájmech.

Zkušenosti ukazují, že s cílem zneužití informací mohou být vyhledávány např. následující údaje:

Obsah informace	Možné scénáře zneužití
Analýza rizik v území	- přímé vyvolání mimořádné události - využití nastalé mimořádné události ke spuštění domino-efektu - šíření poplašné zprávy
Opatření ke zmírnění dopadu mimořádné události v území	- narušení procesu záchranných a likvidačních prací - narušení poskytování následné pomoci
Opatření k aktivaci bezpečnostních orgánů a složek	- narušení akceschopnosti bezpečnostních orgánů a složek
Opatření ochrany kritické infrastruktury	- narušení funkčnosti kritické infrastruktury

V těchto souvislostech má zřejmě smysl zabývat se stanovením míry zneužití informace. Tu je možné vyjádřit ve tvaru (1).

$$MZ = PZ * UZ \quad (1)$$

kde: MZ = míra zneužití
PZ = pravděpodobnost zneužití
UZ = újma způsobená zneužitím

Problémem při stanovení míry zneužití je samozřejmě vyčíslení jednotlivých koeficientů. Při stanovení velikosti koeficientu PZ se bez expertního odhadu neobejdeme. Statistické podklady v současnosti nelze využít, protože prakticky neexistují. Stanovení újmy způsobené zneužitím informace může mít v obecné rovině následující východiska.

1.1. Informace vedoucí k ohrožení území

Při stanovení výše újmy můžeme vyjít z toho, že pro vyhlášení stavu nebezpečí⁷ musí být splněny dvě podmínky, a to, že:

- intenzita ohrožení území nedosahuje značného rozsahu⁸ a
- ohrožení není možné odvrátit běžnou činností správních úřadů a složek IZS.

⁶ Význam termínu „zneužití“ - <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>

⁷ § 3 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb.

⁸ Čl. 5 ústavního zákona č. 110/1998 Sb.

Lze dovodit, že nedosahuje-li intenzita ohrožení značného rozsahu, pak je plošně postiženo maximálně území celého kraje. To v zásadě představuje rovněž mezní stav pro hodnocení výše újmy.

To lze rovněž vyložit tak, že veškeré informace, které se týkají zejména toho, že v souvislosti s řešením následků mimořádné události se plánuje vyhlášení stavu nebezpečí, by měly být předmětem ochrany. Mohou to být jak výsledky analýzy konkrétních krizových rizik pro konkrétní území, tak i o informace o podrobnostech konkrétních krizových opatření, jejichž přijetí se plánuje. V souvislosti s přijímanými opatřeními totiž nelze vyloučit úmysl jejich nasazení zmařit a tím dotčené území poškodit.

Mezním stavem je také to, že nastalé ohrožení není možné odvrátit běžnou činností správních úřadů a složek IZS.

V praxi to znamená stanovit ty případy v činnosti úřadů a složek IZS, které povedou k vyčerpání možností jejich běžné činnosti. To může nastat v zásadě z nedostatku zdrojů nebo z nedostatku kompetencí.

Pro IZS můžeme za onen moment považovat vyhlášení zvláštního stupně poplachu. Zvláštní stupeň poplachu⁹ je vyhlášován v případě, že

- mimořádná událost ohrožuje více jak 1000 osob,
- celé obce nebo
- plochy území nad 1 km²,
- záchranné a likvidační práce provádí základní a ostatní složky IZS včetně sil a prostředků z jiných krajů, popřípadě i ze zahraničí,
- společný zásah složek vyžaduje koordinaci orgánem veřejné správy.

Komplikace způsobuje deklarování vymezení toho, že nastalé ohrožení není možné odvrátit běžnou činností správních úřadů. Zde lze např. vyjít z ustanovení vodního zákona, který stanoví, že při vyhlášení krizového stavu, přejímá řízení ochrany před povodněmi orgán, který krizový stav vyhlásil.¹⁰ V ostatních případech bude zřejmě potřebné posuzovat situaci individuálně.

1.2. Informací vedoucí k ohrožení podnikatelského zájmu právnické osoby

Problematiku ohrožení podnikatelského zájmu nutno vnímat především s vazbou na oprávnění hasičského záchranného sboru kraje vyžadovat, shromažďovat a evidovat zákonem stanovené údaje.¹¹ Např. údaje o kapacitách zdravotnických zařízení, výrobních možnostech, produktovodech a další.

Ohrožení podnikatelského zájmu může nastat i v souvislosti s narušením akceschopnosti vymezené v plánu krizové připravenosti¹² právnické osoby, která je vyzvána k plnění krizových opatření.

Ve výše uvedených souvislostech by mohlo zřejmě platit následující. Pokud není informace o jednotlivém podnikajícím subjektu přímo chráněna jako obchodní tajemství¹³, tak

⁹ § 24 vyhlášky č. 328/2001 Sb.

¹⁰ § 77 odst. 9 zákona č. 254/2001 Sb.

¹¹ § 15 odst. 3 zákona č. 240/2000 Sb.

¹² § 29 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb.

¹³ § 17 zákona č. 513/1991 Sb.

v rámci nastolení důvěry mezi podnikatelem a veřejnou správou by měla být chráněna jako zvláštní skutečnost, zejména když bude dále doplněna.¹⁴

Totéž lze samozřejmě přijmout tehdy, když jednotlivé informace sice samy o sobě nejsou nikterak citlivé, ale poté, co jsou shromážděny a prezentovány ve formě sestav a vzájemně provázány, mohou vytvořit skutečnosti zneužitelné např. k teroristickému útoku, k rozpoutání negativní reakce v médiích, případně k vyvolání paniky mezi obyvatelstvem.

3. Možný postup při rozhodování o zvláštní skutečnosti

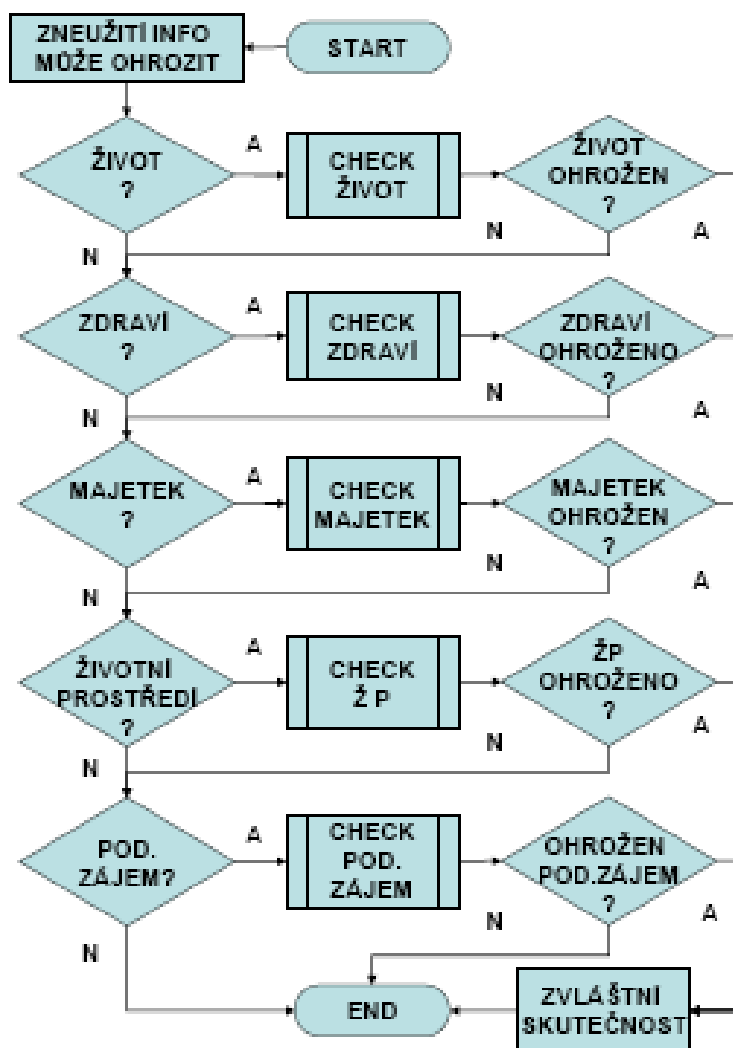
Rozhodování původce informace o tom, zda je potřeba informaci ochránit jako zvláštní skutečnost, či nikoliv, by mělo mít svá pravidla. Původce informace by měl v zásadě hledat odpovědi na to, zda zneužitím informace může dojít k ohrožení zákonem stanovených podmínek.¹⁵ Tyto podmínky jsou v předkládaném návrhu pojaty jako kritéria pro hodnocení.

Samotný proces rozhodování probíhá v několika úrovních a je znázorněn vývojovým diagramem – viz obr. č. 1.

Použité zkratky uvedené v jednotlivých krocích vývojového diagramu jsou zřejmé z připojené legendy.

¹⁴ § 29 odst. 2 zákona č. 240/2000 Sb.

¹⁵ Život, zdraví, majetek, životní prostředí nebo podnikatelský záměr

Obr. č. 1 – Postup při rozhodování o zvláštní skutečnosti

Legenda:

Označení v diagramu	Kriterium	Kontrolní seznam
ŽIVOT ?	Ohrožení života	CHECK ŽIVOT
ZDRAVÍ ?	Ohrožení zdraví	CHECK ZDRAVÍ
MAJETEK ?	Ohrožení majetku	CHECK MAJETEK
ŽIV.PROSTŘEDÍ ?	Ohrožení životního prostředí	CHECK ŽIV.PROSTŘEDÍ
POD. ZÁMĚR ?	Ohrožení podnikatelského záměru	CHECK POD. ZÁMĚR

Jednotlivé zákonné požadavky jsou v rozhodovacím procesu posuzovány s využitím kontrolních seznamů. Ty jsou sestaveny tak, aby bylo možné získat pokud možno jednoznačnou odpověď, zda se jedná o zvláštní skutečnost nebo nejedná. Vhodný režim ochrany pak v sobě odráží požadavky odpovídající posuzované úrovni.

Omezený rozsah tohoto příspěvku bohužel neumožňuje zveřejnění existujících kontrolních seznamů.

4. Závěr

Text upozorňuje na základní problémy spojené s využitím institutu zvláštních skutečností. A to zejména z pohledu toho, jak usnadnit rozhodnutí o tom, že tento institut bude aplikován. V této souvislosti si autoři plně uvědomují to, že stávající právní úprava v předmětné oblasti není úplná a vyžaduje další precizace. Prezentace příslušných úprav však přesahuje rámec tohoto textu.

Prezentovaný text nemá ambici popsat předmětnou problematiku vyčerpávajícím způsobem. Autoři jej považují za námět k diskusi nad signalizovanými problémy.

Použitá literatura:

- [1] Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění nařízení vlády č. 36/2003 Sb.
- [2] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [3] Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.
- [4] Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- [5] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- [6] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [7] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [8] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Kontaktní adresa:

doc. Ing. Vilém Adamec, Ph.D.
VŠB-TU Ostrava
Fakulta bezpečnostního inženýrství
E-mail: vilem.adamec@vsb.cz

pplk. Mgr. Věra Kosová
MV-generální ředitelství HZS ČR
E-mail: vera.kosova@grh.izscr.cz